

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917.

Andra kammaren.

Nr 79.

Söndagen den 10 juni.

Kl. 7 e. m.

I anledning av förfall för sekreteraren tjänstgjorde jämlikt herr talmannens förordnande undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial nr 192—201.

§ 2.

Vid föredragning härpå av sammansatta stats- och lagutskottets nr 3 memorial, nr 5, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets memorial och betänkande nr 62—65, lagutskottets utlåtande nr 68 och jordbruksutskottets memorial nr 124.

§ 4.

Ordet lämnades nu till

Herr vice talmannen, som yttrade: Jag får hemställa, att kammaren behagade besluta att å föredragningslistan för morgondagen bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras 1) statsutskottets utlåtande nr 192; 2) bevillningsutskottets betänkande nr 64; 3) statsutskottets utlåtande nr 194; 4) statsutskottets utlåtande nr 193; 5) statsutskottets utlåtande nr 196; 6) statsutskottets utlåtande nr 197; 7) statsutskottets utlåtande nr 198; 8) statsutskottets utlåtande nr 199; 9) statsutskottets utlåtande nr 200; 10) statsutskottets utlåtande nr 201; 11) statsutskottets memorial nr 189; 12) bevillningsutskottets memorial nr 62; 13) bevillningsutskottets

Andra kammarens protokoll 1917. Nr 79.

memorial nr 63; 14) bevillningsutskottets memorial nr 65; 15) jordbruksutskottets memorial nr 124; samt övriga ärenden i den ordning de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7,16 e. m.

In fidem
Martin Seth.

Måndagen den 11 juni, f. m.

Kl. 10,30 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande juni.

§ 2.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående provisoriska lönerogleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.

Ang. provisoriska lönerogleringar för visa till lantförsvaret och marinen hörande personal.

I den till riksdagen den 13 januari avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t

dels i punkten 68 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlåtats angående provisorisk löneroglering för viss personal vid lantförsvaret, tillsvicare under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor;

dels ock i punkten 90 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag för provisorisk löneroglering för viss personal vid marinen, Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, för berörda ändamål bland de extra förslagsanslagen å femte huvudtiteln för år 1918 beräkna ett belopp av 1,500,000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 23 mars 1917 dagtecknad proposition, nr 154, som överlämnats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till provisorisk löneroglering för viss personal vid lantförsvaret, i enlighet med i statsrådsprotokollet angivna grunder, under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 3,450,000 kronor.

Kungl. Maj:t hade därjämte i en till riksdagen avlåten, den 23 mars 1917 dagtecknad proposition, nr 158, vilken likaledes hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, under återopan-

Ang. provisoriska lönerregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.

(Forts.)

de av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till provisorisk lönerreglering för viss personal vid marinen, i enlighet med de i statsrådsprotokollet angivna grunder, på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 1,607,000 kronor.

Utskottet hemställde,

a) att Kungl. Maj:ts proposition nr 154 icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att Kungl. Maj:ts proposition nr 158 icke måtte av riksdagen bifallas; och

c) att riksdagen måtte besluta att på 1918 års stat under titel »utgifter för kapitalökning», till avsättning för beredande av tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén och marinen under år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 4,000,000 kronor.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *C. G. Ekman*, *E. A. Nilson* i Örebro och *J. Ström*, vilka ansett, att utskottets hemställan endast bort innefatta avslag å Kungl. Maj:ts förevarande propositioner; samt

av herrar *Asplund*, *Rydén* i Malmö, *Eriksson* i Grängesberg, *Nilsson* i Kabbarp, *Jansson* i Falun och *Sävström*, vilka med särskild motivering biträtt det slut vartill nyssnämnda reservanter kommit.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan begärdes ordet av

Hans excellens herr statsministern *Swartz*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Sveriges statsförvaltning är sedan gammalt i åtnjutande av ett högt och välförtjänt anseende. Den har varit mycket väl organiserad och har därför också gjort staten och samhället de bästa tjänster. Den aktade ställning, som tjänstemannakåren har intagit, har också gjort, att det funnits de bästa möjligheter att rekrytera den på ett förmånligt sätt. Detta har emellertid tyvärr på senare tid börjat att ändras. Ju mer skillnaden mellan löneförmånernas beskaffenhet å ena sidan och levnadskostnadernas drygheit å andra sidan gjort sig bemärkt, desto svårare har det blivit att på lämpligt sätt rekrytera ämbetsmannakåren. Det har också bland tjänstemännen visat sig en allt starkare tendens till avgång från tjänstemannabanan för att erhålla bättre utkomst för sig och sin familj genom att ägna sig åt enskild tjänst. Den stora olikheten mellan inkomsterna på de enskilda områdena och inkomsterna från statstjänst har inverkat icke allenast på valet av levnadsbana utan också inverkat därhän, att den framkallat avgång från tjänstemannabanan även av sådana personer, som hunnit tämligen långt in på densamma. Det är tydligt, att på detta sätt en stor fara för att det skall bliva en mindre god rekrytering av tjänstemannakåren förefinnes, och det kan till och med uppstå omöjlighet

att på ett lämpligt sätt fylla de ledigheter, som uppkomma. De värden, som på detta sätt gå förlorade för staten, äro utan allt tvivel av större betydelse än de löneökningar, som äro erforderliga för att motverka en sådan olägenhet för staten.

Statsmakterna hava också på senare tid allt mer och mer visat sig inse detta, då de dels genom definitiva lönerogleringar dels också på andra mera tillfälliga sätt sökt råda bot på missförhållandena. Det återstår emellertid åtskilligt på detta område att göra. Särskilt är det nog allmänt bekant, att krigsmaktens fast anställda personal under de senare åren har kämpat med betydande ekonomiska svårigheter. Det är ganska naturligt, att så är. De lönestater, som för närvarande äro gällande för krigsmakten, äro uppgjorda för vid pass 16 år sedan, och levnadskostnaderna hava sedan dess stigit högst betydligt, så pass, att det beräknas, att vid tiden före krigets början stegringen utgjorde omkring 30 % av vad levnadskostnaderna voro vid den tid, då lönerogleringen genomfördes. Under sådana omständigheter är det tydligt och klart, att en definitiv löneroglerings genomförande skulle vara av synnerlig vikt och av behovet synnerligen påkallat. Det har emellertid visat sig ganska svårt att genomföra en sådan så fort, som vore nödigt, för att behovet skulle i någon mån kunna avhjälpas. Man har därför från Kungl. Maj:ts sida framlagt förslag, som avse en provisorisk löneroglering, vilken inriktar sig på att något så när söka utjämna förhållandet mellan levnadskostnaderna och löneförmånerna, sådana dessa voro före krigets början. Den ökning av levnadskostnaderna, som efteråt har tillkommit, är en sak för sig, en sak, som riksdagen med avseende på militärerna lika väl som med avseende på flera andra tjänstemannakårer sökt råda bot på i någon mån genom de krigstidstillägg och den krigstidshjälp, som blivit beviljad. Men detta är, som sagt, en sak för sig. Detta andra var avsett att något så när återställa förhållandet mellan kostnader och förmåner, sådana dessa ställdes sig före krigets början.

Nu har emellertid statsutskottet tyvärr funnit sig icke kunna tillstyrka dessa Kungl. Maj:ts framställningar och det huvudsakligen av formella skäl. Det finnes intet annat att göra än att nu böja sig för detta, men jag måste säga, att det är synnerligen beklagligt, att utgången blivit sådan, ty behovet är, som sagt, synnerligen stort, och det är också från statsutskottets sida erkänt. Jag vågar säga, att om icke en snar hjälp bringas den personal, som här är i fråga, kommer helt enkelt nöden att inträda i många av de hem, som skulle beröras av en sådan åtgärd. Detta kan ju icke heller vara nyttigt för staten. Tjänsten måste naturligtvis lida under ett sådant ekonomiskt tryck, som på detta sätt utövas på tjänsteinnehavaren. Det är därför icke minst ur synpunkten av nödvändigheten att för rikets välfärds skull upprätthålla en god och förtröstansfull anda hos rikets krigsmakt, som det är en statsangelägenhet av allra största betydelse att så snart som möjligt göra vad man kan för att avhjälpas de värsta olägenheterna i det nuvarande tillståndet.

Det har också tydligen stått klart för statsutskottet, att denna

Ang. provisoriska lönerogleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.
(Forts.)

Ang. provisoriska lönerogleringar för viss till lantförsvaret och marinen
hörande personal.

(Forts.)

angelägenhet är av allra största vikt och betydelse. Det är med den största tillfredsställelse, som jag tagit del av det uttalandet, som förekommer i statsutskottets utlåtande och som går ut på, att därest efter förnyad utredning proposition i ärendet förelägges nästkommande riksdag och efter vederbörlig prövning befinnes kunna leda till positivt beslut, en sålunda beslutad löneroglering torde redan kunna vinna tillämpning under det löpande året, och till yttermera visso har statsutskottet understrukit detta sitt uttalande genom förslaget att i 1918 års stat under lämplig rubrik avsätta ett belopp av 4 miljoner kronor, för att man icke ur budgetssynpunkt skall hava några betänkligheter att låta en sådan tillfällig löneförbättring träda i kraft redan under år 1918.

Jag vågar nu uttrycka den livliga förhoppningen, att detta förslag måtte vinna riksdagens bifall. Det skulle utan allt tvivel i hög grad skänka lugn och tillförsikt hos denna personal, som säkerligen med stor oro avvaktar riksdagens beslut i ämnet och som är i stort behov av detta uppmuntrande tecken på förståelse och på behjärtande från riksdagens sida av denna dess livsfråga.

Jag ber att på regeringens vägnar få tillägga att om det också icke låter sig göra att vid nästa riksdag inkomma med ett fullständigt förslag till definitiv löneroglering vilket jag icke tror, att tiden och omständigheterna komma att tillåta, skall det för regeringen bli en angelägenhet av allra största betydelse att söka, så snart riksdagen fattat sitt beslut, med tillhjälp av tillkallade sakkunniga få utarbetat ett förslag till ett tillfälligt lönetillägg av sådan beskaffenhet, att man där tager hänsyn till de erinringar, som statsutskottet här har gjort, ett förslag som således skall vara ägnat att kunna av riksdagen godkännas, utan att på något sätt därigenom en blivande löneroglering föregripes. Om detta förslag kommer före vid nästa riksdag, är det min livliga och innerliga förhoppning, att riksdagen måtte finna det vara av den beskaffenhet, att det kan vinna riksdagens bifall för att tillämpas redan under år 1918. Om så skedde, vore det utan allt tvivel en för staten lika gagnelig som för vederbörande personal lycklig gärning.

Vidare yttrade

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Kungl. Maj:ts förslag till provisorisk löneroglering för lantförsvarets och marinens personal har vid prövning inom statsutskottet befunnits vara av den svaga innebörd, att icke en enda röst inom statsutskottet har kunnat höjas till förmån för de kungl. propositionerna. Med hänsyn härtill torde alltså en kritik av förslagets innehåll i det stora hela vara överflödig. Den kritik, som jag i varje fall, om än i ringa grad, skall ägna förslagen, avser således endast att komplettera utskottets och reservanternas uttalanden i frågan för att eventuellt tjäna såsom någon stödjepunkt för den vidare utredning som, såsom det också framgick av herr statsministerns anförande, kommer att ägnas detta spörsmål.

Den reservation av herr C. G. Ekman m. fl., som finnes fogad

vid utskottets utlåtande, erkänner i likhet med utskottet behovet av en löneförbättring för åtminstone större delen av den personal, varom nu är fråga, särskilt under nuvarande tidsläge. Jag vill för min del här ge uttryck åt min bestämda uppfattning, att staten bör bereda all sin personal en avlöning som ur existenssynpunkt och med hänsyn till de kompetenskrav som ställas på tjänstebefattningarnas innehavare må anses vara berättigad, och jag gör i detta fall ingen som helst skillnad mellan civil och militär personal. Men med denna utgångspunkt kan jag omöjligt inse, att det är berättigat, att en arméfördelningschef med en sammanlagd avlöning av 11,755 kronor å andra orter än Stockholm och 12,055 kronor i Stockholm skall erhålla en provisorisk löne reglering, då exempelvis cheferna för våra centrala ämbetsverk av normal typ hava endast 11,000 kronor. Jag nödgas säga, att det är för mig komplett omöjligt att fatta, att det skulle vara ett så trängande behov av löneförbättring för denna spets på de militära befattningarnas område, som icke förefinnes bland spetsarna på den civila förvaltningens område. Jag skall gå än längre. Jag skall säga, att icke heller för en överste med löneförmåner, som i Stockholm och Göteborg uppgå till 9,390 kronor och å annan ort till 9,090 kronor, kan jag finna att behovet är så trängande som i propositionen framhålles eller från regeringsbanken här har anförts. Med krigstidstillägg få dessa tjänsteinnehavare en avlöning upp till 9,800 kronor, och jag har den uppfattningen, att detta är ungefär detsamma som vad motsvarande tjänsteinnehavare på det civila området åtnjuta i avlöning. Lika litet kan jag anse det vara berättigat, att en underlöjtnant, som med krigstidstillägg får en avlöning av ungefär 2,450 kronor om året, skulle erhålla en provisorisk löneförhöjning. Han ernår nämligen denna avlöning ungefär 2 $\frac{1}{2}$ år efter avlagd studentexamen och kvarstår i denna lönegrad i allmänhet högst tre år. Om man gör en jämförelse med den som ägnat sig åt akademiska studier, sedan han avlagt studentexamen, och de avlöningsförmåner som stå honom till buds efter avlagda akademiska examina, är det min bestämda mening, att en sådan jämförelse ovillkorligen kommer att utfalla till förmån för underlöjtnanten. Men för övriga inom kompaniofficersgraden finner jag däremot behov föreligga och berättigade krav kunna anföras för en löneförbättring. Kaptensgradens lön är ju i allmänhet för flertalet slutlönen, och, som sagt, för dessa grupper ställer sig förhållandet helt annorlunda. Likaledes anser jag det vara ställt utom varje gensägelse, att underofficerare med vederlikar behöva en förbättrad avlöning. Emellertid är det rörande dessa spörsmål icke någon som helst meningsskiljaktighet mellan utskottsmajoriteten och reservanterna.

Men vad jag och reservanterna i övrigt icke kunna vara med om i utskottets hemställan, det är att avsätta medel på nästa års stat i syfte att ge på hand, att en provisorisk löne reglering skall få retroaktiv verkan. Utskottet anför med all rätt, att riksdagen städse ställt sig betänksamt mot att besluta löne regleringar med retroaktiv verkan. Utskottet erkänner, att det finns goda grunder för denna ståndpunkt.

Ang. provisoriska löne regleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.
(Forts.)

Ang. provisoriska lönerregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.
(Forts.)

Om detta nu gäller lönerregleringar av definitiv karaktär, så gäller det i än högre grad provisoriska sådana. För övrigt är det väl ändå så, att riksdagen i år icke kan binda riksdagen nästa år. Det är då nya män, som komma att sitta i denna kammare — i hur stor omfattning, vet ju ingen nu. Men huru skall det under sådana förhållanden vara möjligt, att denna riksdag skall kunna tänkas binda kommande års riksdag?

Nu vill emellertid utskottet avvärja alla betänkligheter mot en retroaktiv tillämpning av den blivande lönerregleringen genom att införa en fullständigt ny grundsats i vår statsreglering, nämligen att avsätta medel utan närmare utredning rörande omfattningen av medelsbehovet. Mig veterligen har detta system aldrig tillförne kommit i tillämpning. Jag har förut sagt, att beträffande en rättvis lönerreglering vill jag icke göra någon skillnad mellan civil och militär personal. Men jag anser icke heller, att beträffande sättet för lönerregleringens genomförande det är lämpligt att göra skillnad mellan lönerregleringar för militär och civil personal. Skulle riksdagen nästa år finna, att den militära personalen befinner sig i ett vida ogynnsammare läge i avlöningshänseende än motsvarande civil personal, med vilken jämförelse kan göras, så lär denna sak kunna avhjälpas genom att krigstidstillägget utformas nästa år så, som andra reservanter mot utskottets hemställan antyda. Det är nämligen så, att krigstidstillägget utgår för det löpande året i motsats till vad fallet i allmänhet är med sådana här provisoriska lönetillägg. All retroaktivitet med avseende på lönerregleringar har däremot riksdagen alltid avvisat.

Herr talman, med hänsyn till vad jag anfört ber jag att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan under punkt C som också å Kungl. Maj:ts propositioner i ärendet och bifall till den av herr C. G. Ekman m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr H o l m d a h l: Herr talman, mina herrar! Utskottets samtliga ledamöter synas efter allt att döma ha varit eniga om att en lönerreglering är för flertalet av våra officerare och underofficerare av behovet påkallad. Då reservanterna av formella skäl icke velat vara med om anslag för detta ändamål, får man väl tyda detta så, att man ansett de ekonomiska förhållandena för dem det här gäller icke vara så bekymmersamma, att man icke skulle kunna uppskjuta frågans avgörande ett eller annat år. Jag ber då att få säga, att en sådan uppfattning ingalunda är riktig. Det samhälle jag tillhör är, som herrarna nog veta, näst vår huvudstad det största militärsamhället i vårt land. Jag har därför haft rika tillfällen att bevittna de ekonomiska svårigheter, som både våra officerare och vårt underbefäl sedan lång tid tillbaka haft att dragas med och särskilt under krigsåren. Utan att göra mig skyldig till överdrift vågar jag påstå, att sådana officerare och underbefäl, som hava familj att försörja och icke äro i den lyckliga belägenheten att ha enskild förmögenhet befinna sig i ett verkligt nödläge. Det är således icke en dag

för tidigt, att något göres för att förbättra dessas ekonomiska ställning.

Ang. provisoria löneregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.
(Forts.)

Jag har här en utredning, som visar, huru löneförhållandena och levnadskostnaderna gestaltat sig under de senare åren för officerarne vid ett av de i Karlskrona garnisonerade regementena. Tiden medger tyvärr icke att här föredraga denna utredning in extenso. Jag skall inskränka mig till att här konstatera, att trots de verkligt blygsamma utgiftsposterna, visar i alla fall denna utredning en avsevärd årlig brist för alla officersgrader. Någon motsvarande utredning har jag icke tillgänglig såvitt angår underofficerare, underofficerskorpraler och korpraler. Men jag vet av erfarenhet, att dessas ekonomiska förhållanden äro av än mer bekymmersam art än officerarnas. Det är därför, som jag redan sagt, icke en dag för tidigt, att något åtgöres för att förbättra deras ställning. Då nu varken officerare eller underbefäl ha möjlighet att kunna bereda sig några extra inkomster, blir ställningen till sist alldeles ohållbar och måste på dem verka deprimerande. Det är därför icke att undra på, att officerare och underbefäl söka sig annan verksamhet, som kan bereda dem en mera bekymmersfri tillvaro.

Nu förstår jag mycket väl, att man ur budgetsteknisk synpunkt kan hysa vissa betänkligheter mot utskottets förslag, och jag kan också förstå, att de, som betrakta denna sak ur mera formell synpunkt, kunna ha den uppfattningen, att det spelar mindre roll, om denna fråga undanskjutes ett år. Men vi få väl icke betrakta denna fråga uteslutande ur formella synpunkter. Ett bifall till utskottets hemställan kommer väl ändå att innebära en viss garanti för att officerare och underbefäl få en löneförbättring redan nästa år, en förbättring som borde kommit dem till godo långt före detta. Ett avslag åter på utskottets hemställan är detsamma som ett undanskjutande på ännu ett år av denna löneförbättring, och under alla förhållanden innebär detta ytterligare ett år av pinsam ovisshet och oro.

Jag ber att i detta sammanhang få nämna, att jag i början av innevarande år, innan jag avreste till riksdagen, mottog en deputation av underofficerare från de olika kårerna i Karlskrona, som riktade till mig en enträgen uppmaning att söka göra allt vad göras kunde för att bereda dem någon förbättring i deras löne- och pensionsförhållanden. Jag sökte förklara för dem, hur svårt det är för en enskild riksdagsman att uträtta något i en sådan fråga, men jag lovade att göra vad jag kunde. Det löftet kan jag tyvärr icke infria på annat sätt än att jag nu ber att till kammarens ledamöter få rikta en vördsam och en varm vädjan att, med bortseende från formella betänkligheter, låta det goda hjärtat tala och bifalla utskottets hemställan. Ett sådant beslut skulle, därom är jag förvissad, hälsas med glädje och tillfredsställelse i många hem.

Herr talman, jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Holmdahl förenade sig herrar *Jeansson* i Kalmar, *Hellberg* i Ljungskile och *von Hofsten*.

Ang. provisoria
ska löner
regleringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.

(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren gjorde ett påstående, som icke kan vara riktigt. Om jag fattade honom rätt, sade han, att officerare och underofficerare hade ingen möjlighet att skaffa sig någon extra inkomst. Det uttalandet är nog alldeles riktigt för underofficerarne och en hel del av officerskåren, men nog har åtminstone jag sett i förteckningar över tjänstemän i bolagsstyrelser och på annat håll namnen på en hel del högre officerare. Jag vill icke yttra mig om den saken närmare, det kan hända att detta är fullt riktigt, och det är ju i varje fall en sak, som skall prövas i samband med en blivande löne-reglering, men jag tror icke det är rätt att så kategoriskt, som herr Holmdahl gjorde, påstå att officerskåren icke har någon möjlighet att skaffa sig extra inkomster.

Vad sedan beträffar den nu föreliggande framställningen om åstadkommande av förbättrade löner för officerskåren och underofficerskåren, så kan jag för min del icke finna annat än att det föreligger behov av förbättrade löner för underofficerskåren och möjligen även i någon mån för de lägst avlönade inom officerskåren, t. ex. løjtnanter och kaptener av andra klassen. Men när det gäller de bättre avlönade officerarna, kan jag för min del icke finna att några bärande skäl ha anförts för en löneförhöjning.

Det är ej heller härom tvisten nu står, utan tvisten gäller, huruvida man skall avsätta något belopp för en kommande löne-reglering eller icke. Det är, herr talman, för att uttrycka min stora förvåning över att utskottet har kunnat gå på den linjen, som jag har begärt ordet. Jag är icke så gammal riksdagsman — men jag kan icke erinra mig att det under den tiden någonsin förekommit, att man för blivande löneförbättringar avsatt medel under ett föregående år. Icke kan det väl ändå vara så stor skillnad på denna tjänstemannakår och andra tjänstemannakårer, att man skall tillgripa en så exceptionell utväg, som att ett år i förväg avsätta medel för att säkerställa den löneförbättring, som man möjligen kan komma att besluta. Det tycker jag är något ytterst egendomligt. Det har ju förut vid några tillfällen, när sådana löneförbättringar avstyrkts, lämnats en välvillig motivering för att giva ett visst hopp om frågans lösning till ett kommande år, men statsutskottet och riksdagen ha alltid förut varit mycket försiktiga, och även när riksdagen och utskottet ansett, att det kunnat finnas skäl för löneförbättringar, har man icke velat giva på hand för att icke den ena riksdagen skulle binda en kommande. Det förefaller som om det skulle vara så mycket större skäl för ett sådant förfarande nu än annars, då vi ha nyval i höst. Icke kan det väl ändock vara rimligt att lägga ett så pass starkt moraliskt band på kommande riksdag som en avsättning är, när omval till riksdagen förestår.

Nu har man sagt mot denna anmärkning, att detta icke innebär något band på en kommande riksdag, utan blott är en trygghetsåtgärd för att ha medel till förfogande. Men icke är det väl sämre ställt än att, om nästa riksdag skulle finna, att på vissa håll löneförbättringar för officerskåren eller andra tjänstemannagrupper äro

nödvändiga, riksdagen också skall kunna skaffa medel för ändamålet, och icke skall man väl därför behöva tillgripa en sådan ovanlig väg, som den nu föreslagna. Man kan icke komma ifrån, att detta icke kan folkas annat än som ett påhandgivande, och det är väl det utskottsmajoriteten tänkt sig.

Varför har man kommit till beloppet fyra miljoner, då Kungl. Maj:t begärt fem miljoner? Därom finnes ingen utredning.

Herr talman, jag och mina partikamrater inom utskottet ha icke velat vara med om den utväg, som utskottsmajoriteten här föreslagit, utan för vår del ställt oss på bestämt avslag på en sådan åtgärd, och jag ber därför att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Asplund m. fl. avgivna reservationen.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har varit fullkomligt enigt ifråga om avslag på den av Kungl. Maj:t i detta ärende framlagda propositionen. Det är med livligt beklagande jag konstaterar detta förhållande. Det hade varit önskvärt, att propositionen varit av den innebörd och den avfattning, att det hade kunnat vara möjligt att på grundvalen av densamma åstadkomma en löneförbättring för medlemmarna av de tjänstemannakårer, som det här gäller. Så har emellertid icke varit fallet.

Jag tror icke, att jag misstager mig, om jag säger, att de militära tjänstemannakårer numera äro de enda, som stå kvar på den gamla staten. Om detta har varit kännbart under den gångna tiden, så är det ju påtagligt, att under de förhållanden, under vilka vi nu leva och väl under ett eller annat år framåt komma att leva, detta skall bli ännu mera kännbart. Ur den synpunkten hade det således varit synnerligen önskvärt, att de ändringar, som vid en prövning av utskottet och riksdagen hade befunnits erforderliga i den gällande lönestaten, hade kunnat vidtagas redan av innevarande års riksdag och således kunnat komma till tillämpning redan under 1918. Men detta har, som sagt, icke varit möjligt.

Det är med stor tillfredsställelse jag konstaterar, att de två ärade talare, som här föra reservanternas talan, båda två uttalat sig för att med en viss begränsning löneförbättringar äro av behovet påkallade och önskvärda för våra militärer såväl i vissa officersgrader som i underofficersgraderna.

Jag skall icke ingå på en närmare kritik av vad den förste ärade talaren yttrade om vissa kategorier av de högre officerarna och deras behov i detta avseende, lika litet som jag skall yttra mig beträffande någon annan av dessa olika grader inom officers- och underofficerskåren, och det därför, herr talman, att denna fråga icke föreligger nu. Ett bifall till statsutskottets framställning innebär icke något som helst ställningstagande till det förslag, som vi alla äro eniga om bör förkastas. Det innebär icke heller, såsom man här velat göra gällande, något bindande av nästa års riksdag. Det innebär helt enkelt motsatsen. Det innebär en öppen hållen möjlighet för nästa års riksdag att, därest den riksdagen efter prövning av det förslag, som då

Ang. provisoriska lönerörelser för viss tillantförsvaret och marinen
hörande personal.
 (Forts.)

Ang. provisoria
riska löne-
regleringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.
(Forts.)

torde vara att förvänta från Kungl. Maj:t, finner sig böra föreslå vissa förbättringar i militärernas löneförhållanden, kunna åstadkomma en tillämpning av dessa förbättringar så tidigt, att icke militärerna skola behöva bli lidande på det uppskov, som genom ett avslag nu eljest ovillkorligen kommer att äga rum med deras löneförbättring.

Det finnes många skäl, som tala för att man skall söka undvika ett sådant uppskov utom den rena rättfärdighetssynpunkten, att icke dessa tjänstemän skola bli lidande på grund av de brister, som vidlåda den kungl. propositionen. Jag skall be att få peka på ett skäl. Innevarande års riksdag har på förslag av Kungl. Maj:t beslutat löneförbättring åt viss lärarpersonal vid marinen. Jag misstager mig nog icke, om jag säger att det ingalunda var sjöministerns mening att denna personal skulle sättas i sådan särställning, att den ensam vid marinen skulle komma i åtnjutande av denna löneförbättring. Så blir emellertid nu förhållandet. Detta beslut är redan fattat beträffande lärarepersonalen vid marinen, men om herrarna gå med reservanterna får övrig personal vid marinen med all säkerhet vänta två år innan den kommer i åtnjutande av motsvarande löneförbättring.

Här har gjorts erinran mot att det förslag, som statsutskottets majoritet har framlagt, är något nytt, något som framlägges för första gången. Ja, den kritiken är väl icke så förfärligt farlig, därest man icke kan säga, att detta nya är något verkligt oriktigt, och det har jag ännu icke hört någon säga. Jag ber dessutom att få erinna om, att i dessa tider och även vid denna riksdag, vi nog nödgas på grund av de rådande förhållandena vidtaga både en och flera åtgärder, som få betraktas som nya och ovanliga men som dock äro oundvikliga. Här föreligger visserligen icke ur riksdagens synpunkt något sådant nödtvång, men ur deras synpunkt, som närmast beröras av möjligheten att få denna löneförbättring genomförd i rimlig tid, föreligger det ett verkligt nödtvång att hålla öppen för nästkommande riksdag möjligheten att kunna bereda dessa förbättringar så snart som möjligt.

Den siste ärade talaren anmärkte, att det icke fanns någon utredning beträffande beloppet, och frågade, varför man satt detta just till fyra miljoner och icke till något annat belopp. Då statsutskottet icke kunnat taga ställning till det sätt, varpå pensioneringsfrågan skall genomföras, har det givetvis ej heller varit statsutskottet möjligt att ingå i en sådan detaljgranskning, att man kunde fixera beloppet med hänsyn till en redan verkställd utredning. Men jag ber att få påpeka, att avsättningen av detta belopp till kapitalökning icke innebär någon som helst skyldighet för kommande riksdag att disponera just det beloppet, utan det innebär en möjlighet att inom gränsen av detta belopp verkställa vad den kommande riksdagen finner vara lämpligt.

Herr talman, då det är angeläget att detta ärende blir avgjort så hastigt som möjligt, skall jag icke förlänga debatten längre, utan anhåller att få instämma i yrkandet om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Liljedahl: Herr talman, mina herrar! Alla inom utskottet äro ju fullständigt eniga om att det behövs en hjälp på detta område, och då finns icke något skäl, varför denna hjälp skall behöva inträda först år 1919. Den fråga, som det nu gäller, är, när hjälpen kan behövas. Är det så brådskande, att den kan behövas redan nästa år, såsom utskottet håller före? Jag är alldeles viss om att så är fallet. Herrarna ha ju själva genom att fördubbla riksdagsarvodet givit uttryck åt vad det vill säga att ha det svårt; och om herrarna hade någon beröring med särskilt våra underofficerare, som jag under min tjänstgöring har varje dag, skulle det problemet framställa sig: Vad skola vi göra för att hjälpa dessa nödlidande människor, som kanske få upplösa sin familj och lida den allra svåraste nöd? Jag skall be att få etsa in några siffror just beträffande våra underofficerare. Herr Nilson i Örebro har själv betonat kaptenernas behov av en lönereglering, och jag har icke anledning att bestrida detta, utan jag är tacksam för vad han yttrat. Jag skall emellertid icke tala å egna eller mina gradkamraters vägnar utan mest å våra underofficerares vägnar. En sergeant av andra klass har, om alla hans inkomster — lön, dagavlönning, servisbidrag samt ersättning för bränsle och lyse — summeras ihop, ett årligen leva på 1,790 kronor. Han kan därutöver få 15 % i krigstidstillägg, vilket utgör 268 kronor 50 öre, och hans inkomst kan sålunda i år gå upp till 2,058 kr. 50 öre. Har han så hustru och barn, kan han få 80 kr. för hustrun och 40 kr. för varje barn i ersättning. En sergeant av första klass har obetydligt mera. Hela hans inkomst uppgår till sammanlagt 1,910 kr. Han kan få krigstidstillägg till belopp av 286 kr. 50 öre, då summan sålunda blir 2,196 kr. 50 öre. Det är absolut omöjligt för underofficeren att leva på dessa inkomster. Han skall ju hålla sig med tre slags kostymer: en full uppsättning civila kläder, sedan den grå fältuniformen och dessutom den gamla blå uniformen; och sedan såsom en fjärde kan man tillägga: fullständig vinterutrustning. En underofficer har i motsats till andra statens tjänstemän i hans ställning icke ett öre i beklädnadsersättning. Järnvägens personal har beklädnadsersättning, tullens har det o. s. v., men våra underofficerare ha icke någon som helst beklädnadsersättning. Jag anser, att dessa siffror äro så hjärteskrikande, att jag icke kan förstå, huru man kan vilja ännu ett år uppskjuta denna fråga.

Jag ber att få lägga herrarna på hjärtat att bifalla utskottets förslag om denna löneförbättring åt våra underofficerare. Jag kunde också tala om våra löjtnanter. En löjtnant av första klassen, som närmar sig sina 40 år eller åtminstone 35 år, har summa summarum 2,895 kr. att leva på.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid utan ber att med dessa siffror få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke heller länge uppehålla kammarens tid, utan jag vill bara säga ett par ord i denna fråga och yrka bifall till utskottets förslag.

Det är nog allmänt känt, vilken ställning våra officerare intaga i

Ang. provisoriska löneregleringar för viss till landförsvaret och marinen hörande personal.
(Forts.)

Ang. provisoria
riskå lön reg-
leringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.

(Forts.)

jämförelse med en hel massa andra tjänstemän. Jag tror, att det också är av alla erkänt, att deras ställning är på många håll ganska tråkig och mycket besvärlig. Det visar sig också däruti, att en mängd officerare lämna sin tjänst och ge sig in i enskilda företag, där de bli bättre avlönade. Nu har ju egentligen icke någon bestritt behovet av denna löneutökning, men man vill icke vara med om en sådan löneförhöjning nästa år. Ja, det är bra att ha något att skylla på, och då skyller man på att man icke vill ha förslag med retroaktiv verkan. Därutinnan har också utskottet samma uppfattning, så att förslaget icke skall ha retroaktiv verkan, och det är därför, som utskottet föreslagit, att 4 miljoner kronor skola avsättas i nästa års stat för att vara till avlöning under nästa år. Det blir då icke fråga om någon retroaktiv verkan, då medlen avsättas på nästa års stat.

Det var en talare, som sade, att det icke är möjligt, att denna riksdag skall kunna binda en kommande riksdags beslut. Nej, det kan den icke. Därom är jag fullt överens med talaren, och utskottet har icke heller velat vara med om att binda en kommande riksdags beslut. Det är därför som utskottet säger i sin motivering att det skall »efter förnyad utredning och efter vederbörlig prövning» bero på etc. Det är icke alls fråga om att binda nästa års riksdag. Utskottet säger tydligt ifrån att, sedan denna utredning kommit till stånd, skall Kungl. Maj:t komma in med en ny proposition, som blir ägnad ordentlig behandling, och om vilken riksdagen sedan kommer att fatta beslut. Jag kan icke fatta annat än att det är alldeles riktigt att göra på sätt, utskottet gjort, för att icke komma in på galna vägar med denna så kallade retroaktiva verkan av beslut.

Nu säger man, att sådana utomordentliga åtgärder som dessa icke kommit ifråga på något håll. Ja, det kan ju hända, att de icke kommit ifråga, när det gäller lönefrågor, men på många andra områden ha de ifrågakommit. Om man bara vill taga fram ett utdrag ur rikshuvudboken och ser under rubiken »utgifter för kapitalökning», finner man en massa poster, som varit ungefär liksom denna, där riksdagen avsatt medel till ändamål, som icke ännu av riksdagen beslutats. Om man vill se där, så står det t. ex. att för »inköp av tomt för jägmästareboställe vid Hotagen» ha avsatts såsom utgift för kapitalökning 2.500 kr.; och det är klart, att om riksdagen icke beslutar, att det skall bli något köp av denna tomt, återgå medlen till statsverket igen under form av »i bruk tagna kapitaltillgångar». Sålunda har man icke bundit nästa års riksdag, och ej heller ha medlen blivit på något sätt definitivt i anspråk tagna, utan det ligger fullkomligt i den kommande riksdagens skön, om den vill giva officerarna nästa år detta lönetillägg eller icke. Men då jag för min del ansett, att såväl en del officerare som i synnerhet underofficerarne äro i ett sådant behov av löneförhöjning, att det icke är tillrådligt att uppskjuta denna fråga längre, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lithander: Herr talman! Då det är alldeles säkert, såsom hans excellens herr statsministern antydde, att det för mångas

vidkommande helt enkelt är ett nödläge, som det här gäller att avhjälpa, kan man väl icke säga annat än att man bör fatta ett sådant beslut, som även om det nu icke kan hjälpa ett sådant nödläge i år, det i varje fall visar hän på att vi ordnat det så att inom kortast möjliga tid den saken blir reglerad.

*Ang. proviso-
riska lönereg-
leringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.
(Forts.)*

Herr Nilson i Örebro erkände, att ett behov härvidlag förefinnes, och då synes det mig ha varit riktigast, om man kommit till ett resultat, som gått ut på ett positivt beslut. Herr Nilson sade också, att årets riksdag icke kan binda en kommande, då man icke alls vet, huru en kommande riksdag kan komma att ställa sig till hela frågan. Men då man är ense om att det finns ett behov, vore väl den omständigheten snarare ett skäl för att man skulle reservera medel och besluta belopp, även om man vill åt en kommande riksdag överlämna att själv närmare besluta om fördelningen av dessa.

Herr Ekman i Mo gård nämnde i sitt anförande, att militärerna äro de enda, som ännu icke fått någon lönereglering i förevarande hänseende. Detta synes då mig vara ett mycket tungt vägande skäl för att gå fram och redan i år söka råda bot på de missförhållanden, som därvid lag existera, och försöka även för denna grupp av samhällsmedborgare avhjälpa det nödläge, som många bland dem befinna sig i. Den som kommit i om än den allra ringaste kontakt med dessa förhållanden, har även om han icke tillhör armén eller marinen, varit i tillfälle att höra, huru det faktiskt existerar rent upprörande förhållanden, som skulle kunna om icke helt avhjälpas så dock betydligt lindras, om man bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Det är ju så, att dyrtiden med sina stegrade priser på livsmedel, bostäder och mycket annat synnerligen hårt drabbar dem, som ha absolut begränsade inkomstmöjligheter, och vilkas tid och arbete över huvud icke tillåter dem att på något vis förbättra sin ställning genom extra inkomster. Vi ha sett, huru officerarna och underofficerarna varit bundna av en synnerligen sträng tjänstgöring under hela den tid, som världskriget pågått. Är det då icke enbart en gärd av rättvisa, om vi skulle försöka att underlätta och stödja dem?

Jag vet icke, om det är alldeles formellt riktigt att avsätta detta belopp såsom »utgift för kapitalökning». Jag vill låta den frågan stå helt å sido, ty det är icke detta, som det i realiteten gäller, utan här gäller det att anslå medel, och sedan må det vara en bokföringsåtgärd, som man kan tvista om. Huvudsaken är att bevilja vad som behövs och själva rubriken under vilket anslaget kommer att upptagas kan vara en sak, som man har olika meningar om.

Jag för min del har den uppfattningen att det lyckligaste vore ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, sådant det är framlagt och i avseende på utskottets yrkande hade jag hellre sett, att utskottet kommit till den slutsumma, som Kungl. Maj:t begärt, även om det överlämnats åt en kommande riksdag att bestämma beträffande medlens utanordning. För att emellertid icke splittra skall jag icke göra något yrkande i den riktning, jag helst velat, utan jag ber att få förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Ang. provisio-
riska lönereg-
leringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.
(Forts.)

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! När den siste ärade talaren meddelade kammaren, att han helst önskat, att Kungl. Maj:ts proposition bifallits och helst sålunda skulle velat yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ärendet, må jag verkligen säga, att detta anförande vittnar alldeles oförtydligt om huru ringa känedom den ärade talaren har om innehållet i Kungl. Maj:ts proposition. Jag anser, att den omständigheten, att icke en enda inom utskottet ansett det möjligt att bifalla Kungl. Maj:ts framställning, borde ha övertygat honom om att det är särdeles betänkligt att gå fram på den vägen.

Jag kan mycket väl dela herr Ekmans, utskottets ärade ordförande, uppfattning om att det varit önskvärt, att propositionerna kunnat vara bättre utformade, så att de kunnat leda till ett resultat redan innevarande år. Ja visst! Men vems är felet? Jo, det är Kungl. Maj:ts fel, att framlägga detta ärende i ett så pass bedrövligt skick, som detta befinner sig i. Det är sålunda Kungl. Maj:t, som bär ansvaret härför, och ingen annan.

I anledning av vad i övrigt här anförts vill jag säga, att det behövs icke någon debatt för att övertyga kammaren om att exempelvis våra underofficerare behöva förbättrad avlöning. Därom äro vi fullständigt ense, herr Liljedahl. I den saken finnes mig veterligt icke en, som motsäger honom, så att jag tycker det vara fullständigt överflödigt att riva upp en debatt i den punkten.

Då man talat om svårigheterna att rekrytera dessa tjänstemannakårer på grund av de otillräckliga avlöningsförmånerna, skall jag tillåta mig att erinra om något som jag glömde i mitt första anförande. Jag har under pressdiskussionen i denna sak observerat, hurusom såsom bevis anförts exempelvis att vid fortifikationen man har ett antal vakanta officersbeställningar. Men det är det underbara, att, fastän dessa artiklar i pressen äro inspirerade från militärt håll, har man icke gjort sig underrättad om eller ens förmått inse, vad anledningen är till att dessa beställningar icke äro besatta. Det är helt enkelt så, att uti löjtnantsgraden finnes det icke några kompetenta underlöjtnanter att befordra till löjtnaner. I underlöjtnantsgraden finnes det däremot åtminstone en övertalig beställning enligt den sist utkomna rullan. Med dylika vederhäftiga argumentationer söker man förfäktat en sak, som annars kunde ha vissa skäl för sig.

Herr Holmdahl förde in debatten på området, huruvida officerarna ha möjlighet att skaffa sig extra inkomster. Han förnekade, att så var förhållandet. Ja, det beror antagligen därpå, att herr Holmdahl icke känner till förhållandena i detta avseende. Jag skulle kunna tala om annars, att uti min egen hemstad, så är det en officer, som samtidigt med, att han sköter sin befattning vid sitt truppförband, är brandchef i staden och åtnjuter därför både avlöning och bostad. Jag kan även erinra om en annan officer, vilken samtidigt med att han skötte sin aktiva tjänst satt som sekreterare i handelskammaren och därför uppbar ett mycket rundligt arvode. Jag skulle kunna fortsätta på detta sätt mycket länge för att visa, att de argu-

menten icke äro riktiga. Det förefaller mig, som om man icke gagnar den sak, man vill befrämja, genom att här anföra argument, som vid en nykter granskning icke hålla streck.

Det är ju emellertid icke härom debatten rör sig, utan därom, huruvida man skall till kapitalökning avsätta ett belopp av 4 miljoner kronor. Herr Lithander har känt med sig, att det är inte riktigt att på detta sätt avsätta ett belopp av 4 miljoner till kapitalökning, därför att han inser, att det i verkligheten inte är någon kapitalökning. Han har ju i sitt anförande här, på grund av sin allmänt praktiska läggning funnit, att detta var en svag punkt. Men nu är det så, att det icke är möjligt att budgetmässigt ordna denna sak på annat sätt än genom att avsätta detta belopp till kapitalökning.

Utskottets ärade ordförande, herr Ekman, medgav, att det icke på något sätt är meningen att binda nästa års riksdag. Jag skulle då vilja fråga, om icke detta är meningen, vartill tjänar då hela denna åtgärd? Och därmed kommer jag till det, enligt min mening, oriktiga i detta förfaringssätt. Utskottets ärade ordförande sade, att ingen funnit något riktigt häri. Jo, jag anser, att det är mycket riktigt. Det riktigt ligger däri att avsätta medel till kapitalökning utan något egentligt ändamål, som därmed skall fyllas. Det riktigt är att avsätta medel till kapitalökning, medan man däremot icke är i tillfälle eller anser sig böra i riksstaten upptaga måhända ens alla de utgifter, som i riksstaten borde upptagas. Däruti ligger det, enligt min mening, principiellt riktigt härvidlag.

Jag ber sålunda, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för lantförvarsdepartementet, herr statsrådet Åkerman: Herr talman, mina herrar! På samma gång jag livligt beklagar, att den kungl. proposition, varom nu är fråga, icke befunnits vara i det skick, att utskottet kunnat tillstyrka densamma, måste jag tacksamt uttala mitt erkännande för, att utskottsmajoriteten insett behovet av en löneförbättring för de klasser av statstjänare, som det här gäller.

Jag skall icke tvista med den ärade talaren på Örebrobanken om frågan, för vilka befattningshavare denna löneförbättring är behöflig; det blir ju föremål för den utredning, varom hans excellens herr statsministern här talade. De av herr Nilson i Örebro framförda synpunkterna komma då givetvis att vinna det beaktande, varav de kunna vara förtjänta.

Jag vill emellertid säga, att det är nog inom det militära liksom litet varstades inom det statliga, att om man vill på chefsposterna få goda krafter, måste också staten se till, att dessa goda krafter få tillräckligt betalt. Jag säger detta därför, att jag redan under dessa två månader, som jag beklätt posten såsom chef för lantförvarsdepartementet, haft anledning att begrunda den saken. Icke så få officerare, vilka jag måste beteckna såsom synnerligen framstående, ha nämligen till mig inkommit med, jag vill icke säga avskedsansökningar, men avskedsförfrågningar; de ha ställts

Ang. provisoriska löneergringeringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.

i valet mellan goda privata anställningar och en tämligen oviss chefsställning inom det militära. Jag vill blott nämna detta, och det förefinnes ju faktiskt, såsom jag vet, även på andra områden för närvarande en konkurrens mellan det enskilda icke minst det kommersiella och industriella, samt staten. Jag tror, att man måste beakta även den synpunkten, därest man vill på chefsplatserna ha folk, som verkligen äro chefer.

(Forts.)

Jag skall icke trötta kammaren med att upprepa alla de många skäl, som kunna anföras för en löneförbättring för det fast anställda befälet vid krigsmakten. Jag skall endast be att få peka på en omständighet, vilken herr Liljedahl här också berörde, nämligen att särskilt under nuvarande förhållanden, utrustningens vidmakthållande är mycket betungande för här ifrågavarande personal därigenom, att hela denna personals tjänstgöring är av den beskaffenhet att utrustningen slites i mycket hög grad. Det finnes mig veterligen icke något statligt område, där personalen icke har beklädnadsersättning av kronan, då den måste slita sin utrustning på ett sådant sätt, som fallet är inom det militära.

Det har sagts av en ärad talare på Örebrobanken, att man icke skall tala så mycket om, att officerare och underofficerare i allmänhet icke kunna ha extra inkomster. Jag vill erkänna, att det finnes nog en eller annan officer eller underofficer, som har extra inkomst, men jag vågar påstå, att om man skulle se efter, huru detta ställer sig procentuellt, skulle det visa sig, att det endast är en oerhörd liten procent, om vilken detta gäller. De militära titlar, som skylta i en del styrelser och sådant, bäras i regel av personer, som redan avgått ur tjänsten.

På senare tiden har, såsom man mycket lätt kan övertyga sig om, därest man tar en rulla i handen, officerskåren börjat att rekryteras på ett helt annat sätt, än vad förut varit fallet. Skall denna rekrytering kunna fortsätta, och jag antager, att det är denna kammares önskan, att så må kunna ske, tror jag, att det är nödvändigt, att man mycket snart får klart för sig, att officerarna kunna påräkna en löneförbättring. Jag skall för att ge några bevis på, huru denna rekrytering ter sig, be att få uppläsa ett par yttranden från några chefer, som haft alldeles särskild anledning att ägna denna fråga sin uppmärksamhet. En av dessa säger sålunda bl. a. följande: »I den mån officerskåren mer och mer börjar rekryteras ur de mindre burgna klasserna, vilket ett studium av de senaste årens matriklar över officersaspiranter torde kunna visa, inverka de ekonomiska förhållandena i allt högre grad.» En annan säger: »Tillfällena till extra inkomster äro så gott som uteslutna för den i tjänst varande officeren. Under sådana förhållanden är det stora flertalet studenter, de, som sakna förmögenhet, utestängda från banan. På de talrika förfrågningar om utsikterna på denna bana, som ständigt framställas från ynglingar, som ha håg för yrket samt från föräldrar och målsmän, kan ej med gott samvete givas annat svar, än att endast ekonomiskt välsituerade ynglingar böra ägna sig å officersyrket.» Men på det sättet bör det väl icke vara. Det bör

väl icke vara så, att endast ynglingar med förmögenhet skola kunna ägna sig åt detta yrke, utan det bör väl stå öppet för alla, som äga den grundbildning, som därför erfordras.

Det har också visat sig på sista tiden, att det inträtt en märklig nedgång i tilloppet på officersaspiranter. Jag vill, innan jag anför några siffror i detta avseende, förutskicka den anmärkningen, att särskilt vad ett år beträffar var anledningen till den avgång, som då ägde rum, icke uteslutande beroende på ekonomiska förhållanden, utan hade nog också sin grund i ett förhållande, som blivit mycket bekant icke minst på militärt håll. Å infanteriets officersaspirantskola var antalet aspiranter år 1914 193, år 1915 142, år 1916 78 samt år 1917 38. Avgången inom armén har år 1914 varit 29, 1915 29, 1916 44 och i år intill den 4 maj 22. Av vakanserna komma på infanteriet 98, artilleriet 27 samt fortifikationen 11, vilket jag ber att särskilt få fästa den ärade talarens på Örebrobanken uppmärksamhet på, på trängen 6 samt intendenturkåren 5. Endast vid kavalleriet saknas vakanser.

Till sist ber jag också att få nämna, att av de för armén här äskade 3,578,530 kronor falla icke mindre än 2,336,840 kronor på befattningshavare med en inkomst av 3,000 kronor och därunder, samt 1,289,785 kronor på underofficerare och vederlikar. Av de för marinen begärda 1,607,000 kronor falla icke mindre än 1,135,000 kronor på underofficerare och manskap. Det är ju således tydligt, att de belopp, som här begäras, huvudsakligen äro avsedda för de lägst avlönade inom vederbörande kårer.

Det har nu sagts, att man genom att avsätta detta belopp skulle binda en kommande riksdag och att detta vore särskilt olägligt därför, att det nästa riksdag vore nya män här i kammaren. Jag vill då erinra om, att när 1908 års riksdag uttalade sig för, att en löne-reglering för postverket skulle välvilligt mottagas av riksdagen, förestodo också nyval.

Det är ganska eget, att det särskilt är från herrar E. A. Nilsons och Bernhard Erikssons i Grängesberg sida, som man motsätter sig det nya, som här föreslås, nämligen att avsätta ett belopp på detta sätt. Ingen av dessa båda ledamöter brukar ju eljest i allmänhet vara rädd för att ta ett nytt steg, men i detta fall tror jag, att de fallit offer för den ofta klandrade s. k. statsutskottsbyråkratismen.

Det är ju givet, att den personal, som beröres av ifrågavarande löneförbättring, måste uppfatta saken på ett helt annat sätt, om ett belopp avsättes eller om så icke sker. Om ett belopp avsättes, ser den däri en möjlighet att få denna löneförbättring redan under nästa år, men i motsatt fall, om icke något sådant belopp avsättes, är ju hela saken skjuten undan, kanske till en oviss framtid.

Jag skall icke längre trötta kammaren. Det torde väl av vad utskottets majoritet anfört och av vad som här framkommit under debatten vara tydligt, att därest befälskåren skola hållas fulltalliga, vilket ju icke minst med hänsyn till de värnpliktigas rationella utbildning är nödvändigt, och därest vidare befälskåren skola kunna rekryteras väl och officersyrket stå öppet icke blott för ynglingar

Ang. provisoriska löne-reglering för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.

(Forts.)

Ang. provisio-
riska lönereg-
leringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.
(Forts.)

med förmögenhet, är en löneförbättring för dessa statstjänare nödvändig och nödvändig snart. Genom att avsätta ett belopp på sätt utskottsmajoriteten här föreslagit skulle personalen se en möjlighet att kunna få sina ekonomiska villkor förbättrade snart och icke inom en oviss framtid. Det är min övertygelse, att härigenom många goda förmågor skulle behållas för krigsmakten och rekryteringen underlättas.

Det är således, så vitt jag kan förstå, ett *statsintresse*, att riksdagen här följer utskottsmajoriteten. Men jag kan icke heller underlåta att säga, att jag även tycker, att detta vore en *gärd av rättvisa*. De svenska befälskårerna ha under kriget utfört ett plikt-troget och träget arbete. Marinens ständiga ansträngande kustvakt i alla väder och under alla årstider, härens neutralitetsvakt med därigenom ökat arbete för all personal under den vanliga utbildningen och de många varandra avlösande utbildningskurserna och mitt uppe i detta ett omorganisationsarbete, vars verkliga omfång jag tyvärr måste förtiga, allt detta har ansträngt personalen till det yttersta. Med glädje har den dock sökt fylla sin plikt och den gör icke heller anspråk på något särskilt tack därför, ehuru jag tycker, att den sannerligen vore värd det, den begär blott att icke bliva sämre behandlad än andra statstjänare.

Jag vågar således i statsintressets och rättvisans namn vädja till kammaren att följa utskottets hemställan, vilken av den personal, som det här gäller, måste uppfattas såsom innebärande den största möjligheten till en snar lösning av denna för nämnda personal så viktiga livsfråga.

Herr Sommelius: Herr talman! Jag skall fatta mig helt kort, och jag vill göra det så mycket hellre, som det icke kan vara angenämt för herrarna att här höra upprepas de skäl, vilka från olika håll framställts i detta viktiga ärende. Jag har dock icke velat underlåta att här säga några ord i saken, då jag under den nu snart tilländalupna riksdagen varit i tillfälle att i särskilda utskottet behandla dessa många fall av lönetillägg för statens olika befattningshavare. Det är mig en sann glädje att tänka tillbaka till den tiden, för sammanträdena i särskilda utskottet nr 1 och hur varm förståelsen var bland alla riksdagens partier för att framföra något förslag som i allmänhet kunde upphjälpa statens befattningshavares klena löner, vilka under dessa krisår visat sig vara fullständigt otillräckliga. Jag är villig att erkänna, att det, som gjorts, dock icke på långt när var tillräckligt, men man visade dock sin goda vilja, och riksdagen själv samt särskilt dess andra kam-mare har understrukit, att det behov, som här förefanns, måste avhjälpas.

Nu föreligger här ett förslag att försöka ordna den ekonomiska situationen för en kår, som statsutskottets ordförande betecknade såsom en, vilken icke på många många år erhållit någon lönereglering. nämligen officerarna och underofficerarna vid våra regementen och vid flottan.

Statsutskottets ordförande yttrade här, att vad som vi nu skulle besluta om, innebär icke något ställningstagande eller något bindande för nästa års riksdag. Den skulle sålunda få fullständig handlingsfrihet härvidlag. Jag skall villigt instämma häri. Det har här föreslagits att reservera ett belopp av fyra miljoner kronor, och att detta belopp skulle anbringas såsom kapitalökning. Jag anser, att då man icke kan gå den väg, som den kungl. propositionen anvisar, är detta den enda utvägen att, för den händelse den kommande riksdagen beslutar en löne reglering för officerarna och underofficerarna, kunna ha möjlighet att redan år 1918 iscensätta en löneförbättring. Göres däremot ingenting nu, så blir följden den, att om riksdagen nästa år kan bliva hugad för en löne reglering, först år 1919 åtgärder kunna vidtagas för upphjälpande av officerarnas och underofficerarnas löneförmåner.

Ang. provisoriska löne regleringar för viss till lantförärvare och marinen hörande personal.
(Forts.)

Att här placera detta belopp såsom kapitalökning, är ju helt naturligt och kan väl icke falla under begreppet underligt. Ty det är alldeles givet, att beloppet tages ur statens inkomster och reserveras. Vare sig dessa inkomster bestå av upplånade medel eller av statens ordinarie inkomster, så reserveras beloppet och står till förfogande, och det kan sålunda disponeras genast, under förutsättning, att följande riksdag fattar ett beslut om förbättring i dessa löner.

Det har här av herr Nilson i Örebro meddelats, att en del officerare skulle ha det ganska bra på grund av tillfälliga avlöningsförmåner. Ja, så kan naturligtvis vara fallet på många ställen, men detta förekommer väl dock endast i så ringa grad, att det knappast är värt de ord man ödslar därpå, och i varje fall ha såväl krigsministern som andra talare erinrat därom, att det ligger en fara i ett alltför länge tillbakahållande av lönerna däri, att så många av våra officerare och underofficerare nödgas taga anställning i enskild tjänst för att på detta sätt komma ifrån de pinsamt klena avlöningsförmåner, som staten erbjuder dem; och tyvärr bleve det väl så, att vi i detta fall skulle mista de bästa officerarna. Det har ju i regel varit statens mening, att vi skulle bibehålla de dugliga, och hela den demokratisering, som följde med 1914 års härordningsförslag, gick ju ut på, att så många som möjligt skulle beredas tillfälle att inträda på den militära banan, och särskilt, att de dugliga skulle vinna befordran.

Jag skall icke här tala om, hur innerligt nödvändigt det är, att man gör någonting för denna klass av medborgare, det har tillräckligt ordats därom. Jag skall endast anhålla att i likhet med herr krigsministern få tillägga, att det icke är mer än en rättfärdighetsåtgärd, och på den grund har jag inga betänkligheter mot ett sådant reserverande av medel, som av utskottet föreslås, och jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! På grund av den nära erfarenhet jag har om förhållandena beträffande de befattningshavare, som det här gäller att söka bereda sådana ekono-

Ang. provisoria
ska lönereg-
leringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.

(Forts.)

miska möjligheter, att de kunna draga sig fram, tillåter jag mig att här yttra några ord.

Jag vill då först konstatera, att för många av dessa tjänstnehavare äro de ekonomiska svårigheterna synnerligen stora och att detta gäller såväl officerare som underofficerare. Jag vågar påstå, att där enskild förmögenhet icke finnes, ett verkligt nödläge är för handen. Detta är ju dock icke så underligt, ty såvitt jag vet ha dessa tjänstnehavare icke sedan år 1901 fått någon höjning av sina löner, då jag däremot tror mig kunna påstå, att samtliga övriga befattningshavare i statstjänst fått höjda löner under senaste tiden.

Här har framhållits, att den krigstidshjälp, som riksdagen i år har beviljat, skulle avhjälpa de svårigheter, varav dessa befattningshavare lida. Men jag vågar påstå, att det icke är fullt riktigt, ty då dessa befattningshavare fingo sina löner senast reglerade så långt tillbaka som år 1901, således långt före den dyrtid, som nu inträtt, äro deras löner mycket knappare tillmätta än övriga statstjänares, och då förhållandet är, att krigstidshjälpen utgår med samma procent för alla befattningshavare i statstjänst, således även för dem som fått sina löner höjda under de senaste åren, är det tydligt, att krigstidshjälpen för arméns och flottans befattningshavare icke kan medföra för dessa samma lindring i dyrtidens tryck, som krigstidshjälpen medför för dem, som fått sina löner förbättrade under de senaste åren. Alla veta vi ju också, att under den tid, som gått sedan år 1901, har, såsom jag förut sade, ingen löneförbättring ägt rum för dessa befattningshavare, men däremot har deras arbete allt mer och mer ökat. Jag tror, att ett så ökat arbete knappast skulle ha kunnat påläggas någon annan tjänstemannakår, utan att denna däremot inlagt sin gensaga och med bestämdhet krävt, att förbättringar i deras avlöning därmed också skulle följa. Men så har ju icke skett i förevarande fall, och detta har nog sin grund däri, att såväl arméns som flottans befäl och underbefäl icke anse det vara överensstämmande med deras tjänstställning att pockande fordra löneförbättringar.

Här har också av en talare framhållits, att dessa militära befattningshavare skulle ha det relativt bättre än befattningshavare i statens tjänst med akademisk utbildning och med akademiska examina. Det kan ju helt visst vid första påseendet se ut så, men den erfarenhet jag har ger dock vid handen, att levnadsförhållandena för de militära befattningshavarna bli avsevärt dyrare än för civila tjänstemän, beroende på, att den militäre befattningshavaren upphörligt är utsatt för att bli kommenderad än hit och än dit, att tjänstgöra än här och än där, vilket gör, att hans levnadsomkostnader bli högre. Deras beklädnadsfråga är likaledes en ganska avsevärd ekonomisk fråga, som ställer sig för dem mycket dyrare än för en civil tjänsteman.

Här har också framhållits, att exempel skulle finnas på, att en och annan officer har kunnat förskaffa sig en biförtjänst. Jag kan icke förneka, att detta kan i något enstaka fall vara förhållandet, men jag vågar påstå, att de fall, då detta sker, äro ytterst sällsynta,

och jag tror, att de äro snart räknade, ty det lär icke gå för sig att med militär befattning förena civil tjänst, om den militära befattningen skall skötas, och det är ju huvuduppgiften. Och under alla förhållanden kan en sådan förening av tjänster icke få ske utan vederbörandes medgivande, och jag tror, att sådana medgivanden bliva ganska sparsamma, ty den militära tjänsten tillåter icke, att sådan kombinerings sker i någon större utsträckning.

Ang. provisoria löneregleringar för viss tillantförsvaret och marinen hörande personal.

(Forts.)

Det hade, herr talman, varit lyckligt, om denna lönereglering kunnat beslutas nu, men samtliga utskottets ledamöter ha funnit det icke vara möjligt att tillmötesgå Kungl. Maj:ts framställning. Det är dock enligt utskottets utlåtande förhoppning om, att en sådan lönereglering skall kunna träda i kraft redan nästa år, om riksdagen nu följer utskottets förslag att avsätta ett belopp av 4 miljoner kronor. Det är klart, att redan förhoppningen om att de ekonomiska förhållandena för dessa befattningshavare skola i en snar framtid bliva tillgodosedda, skall göra arbetet för dem lättare och skingra oron för framtiden, en oro, som nog hos de flesta gör sig märkbar. Blotta förhoppningen om snar hjälp gör, säger jag, att man hälsar utskottets förslag med tillfredsställelse.

Jag ber med dessa få ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag och vädja till kammaren att icke blott låta det goda hjärtat tala utan även låta rättvisa och billighet få göra sig gällande, vilket sker genom ett bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mina herrar! Det har sagts, att det icke finnes möjlighet att bifalla propositionen och att det för utskottet icke funnits möjlighet att så i detalj granska den, att man därpå kunnat bygga en tilldelning av ökade löneförmåner för nästa år. Utskottet har här i sin motivering uttalat sig välvilligt för att ett sådant behov föreligger, och däri äro de tre främsta reservanterna ense med utskottet. Om flertalet reservanter äro ense om det uttalande, som står där, framgår icke så tydligt, emedan de knappt angivit, om de instämma i det uttalande, som utskottet har på sidan 2, där det heter »att de nuvarande avlöningsförmånerna äro för låga för åtminstone större delen av den personal, varom det här är fråga, särdeles under nuvarande tidsläge. En löneförbättring synes alltså vara av behovet påkallad». När man nu är nästan enig om detta uttalande, är endast skillnaden den, att utskottets majoritet vill i handling visa, att man för nästa år vill hjälpa i form av ökade avlöningsförmåner, där det behövs. Att stärka detta välvilliga uttalande genom den handlingen att avsätta 4 miljoner kronor för detta ändamål förmå icke ens de tre reservanterna att vara med om.

Det ställer sig nu märkvärdigt, när man gör iakttagelse om alla beslut, som fattats vid denna riksdag. Under åttonde huvudtiteln har man anslagit löneförmåner såsom extra lönetillägg för otaliga, hade jag så när sagt, tjänstemannakårer med många flera miljoner än det här är fråga om. Det har man icke dragit sig för. Och i flere fall, då man tillstyrkt extra lönetillägg för år 1918, har man

Ang. provisoria
ska lönerereg-
leringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.

(Forts.)

icke nöjt sig med vad Kungl. Maj:t begärt, utan ökat på Kungl. Maj:ts anslag på enskild motionärs framställning och utskottets hemställan. Nu bifaller utskottet icke ens, att man skall anslå så mycket som Kungl. Maj:t begär utan nedsätter från 5 till 4 miljoner kronor och går således en rakt motsatt väg mot vad som skedde i de nyss omnämnda fallen under åttonde huvudtiteln. Det förefaller mig, som om det visades nästan en hårdhet mot denna kår, som icke ens får ett löfte, ty löftet toges ju bort, om man icke bifaller vad utskottet hemställt. Den uttalade frasen, som jag nämnde, är icke mycket värd, om icke utskottets förslag vinner bifall. Nu säges det, att det är en extra ordinär åtgärd som föreslås — och man rider på former — att man skall avsätta 4 miljoner kronor för kapitalökning. Vad skall man kalla beloppet? Det är uppfört på kontot kapitalökning. Det antydes i motiven, att beloppet skall läggas på kapitalökningen och uppföras på 1918 års stat att användas redan för år 1918 års utgifter. Jag kan icke se, att det är någon fara med det.

Under de förhållanden, som denna riksdag har arbetat, tror jag icke, att det på andra områden har hållits på formen såsom man här vill göra. Det talas så mycket om att retroaktivt verkan skulle vara så farligt, när det gäller extra lönetillägg. Jag vet, att det kommer att sägas, att jag förut kämpat mot detta. Och det har jag gjort. Prejudikat ha vi dock ganska många, som äro analoga, och jag tror även sådana, som många av reservanterna varit med om. Ett fall. t. ex. som rörde postverket 1908. Det var en lönestat, som lagts fram att antagas, men den var av samma beskaffenhet som denna, så att riksdagen icke ansåg sig kunna lägga ned en sådan granskning på den, att den kunde antaga den, och hemställde därför om avslag. Chefen för poststyrelsen hade då i skrivelse till statsutskottet antytt, att om förslaget icke bifölles, nödgades han nästa år komma fram med förslag, att den framlagda staten skulle tillämpas från och med 1909. Statsutskottet beslöt, att det skulle behandla en sådan framställning mycket välvilligt. Och den kom. 1909 års riksdag antog den framlagda staten. Och det är att märka, att postverket har egen drätsel, egen förvaltning, så att det behöver icke statens anslag för att fylla behoven, så länge det finnes överskott utan det toges av postverkets medel. Här finnes icke egen drätsel, här måste statsverket anslå medel. 1909 års riksdag skrev, när staten kom, att postmedel skulle få användas för att betäcka de utgifter, som föranleddes även under år 1909. Många fall kunde anföras, att riksdagen gjort så, där behov förelegat. Och här lär väl behov föreligga för denna kår som för alla andra kårer. Man har icke avisat andra kårer. Man har gått mycket längre på åttonde huvudtiteln, där Kungl. Maj:t framlagt förslag om att tilldela en tjänstemannakår — jag skall icke nämna namnet — lönetillägg för år 1918. Det var några, som voro berörda därav, och de talade med riksdagsmän och voro även hos mig, om att de skulle få lönetillägg även för 1917, varom intet förslag fanns. Motion kom, väcktes både i första och i andra kammaren. Och å enskild motionärs framställning beslöt riksdagen att utbetala det även för år 1917. Den reservant, som

här fört talan mot utskottets förslag, var också med om att behandla detta ärende. Jag tror, att skall man hålla på, att formerna skola vara så stränga, så går det icke alltid. Då man här håller på formerna, är det viljan att icke göra något för denna personal, som lägges i dagen. Det är min fullkomliga tanke.

*Ang. proviso-
riska löne-
regleringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.
(Forts.)*

För mig ställer sig saken så, att vare sig jag anser en tjänstemannakår mera förtjänt än en annan, fäster jag mig icke vid det i lönehänseende, utan så länge statsverket håller på att institutionen behövs, så skall icke kåren lida för det, utan den skall avlönas så, som anses rätt och billigt, och icke med hänsyn till om kåren tilltalar mig eller icke. Med dessa korta ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Nilsson* i Gränebo, *Magnusson* i Skövde, *Larsson* i Kroken, *Larsson* i Bondarve, *Nilsson* i Södertälje, *Andersson* i Knäppinge, *Johansson* i Brånalt, *Jönsson* i Boa, *Gustafsson* i Örebro, *Lorentzon*, *Welin*, *Eurén*, *Isaksson* och *Bengtsson* i Kullen.

Herr *Lingström*: Herr talman! Eftersom tiden är långt framskriden och icke medger vidare debatt, skall jag be att få avstå från ordet och blott instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Herr *E. A. Nilsson* i Örebro: Jag skall icke taga kammarens tid i anspråk i många minuter utöver vad jag förut gjort. Jag skall endast konstatera i anledning av vad min ärade vän på Skaraborgsbänken anförde, att han dock icke kunde bevisa, att riksdagen någon gång förut avsatt några medel till kapitalökning i ändamål att taga medlen i anspråk för kommande löne reglering.

När jag vände mig mot den grundsatsen, så uttalade herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet, att detta var endast statsutskottsbyråkratism. I anledning av det yttrandet vill jag endast göra det uttalandet, att det förefaller mig nog, som om herr statsrådet själv under den tid, herr statsrådet haft hand om förvaltningen av lantförvarsdepartementet, borde ha vunnit insikt om att det är av vikt och betydelse, att det finnes *fasthet, reda* och *ordning* inom alla grenar av statsförvaltningen. Det är här fråga om att *godkända grunder för statsförvaltningen* skola upprätthållas och att man får *ordning i budgethänseende*. Det kallar jag icke statsutskottsbyråkratism.

Såsom motsats härtill kan jag anföra ett annat fall, som vi behandlat vid innevarande riksdag. Det var så, att det var en motionär, som begärde anslag av riksdagen i ändamål att förhjälpa sådana personer, som på grund av militärtjänstgöring förlorat politisk och kommunal medborgarrätt, att till innevarande års höst om möjligt vinna den åter. Det kunde statsutskottet icke vara med om, utan statsutskottets flertal kunde icke sträcka sig längre än till en skri-

Ang. provisoriska lönerregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.
(Forts.)

velse. Jag ville gå längre. Jag undrar, vilka som därvidlag representerade byråkratismen. Jag lämnar det åt kammaren att bedöma.

Jag vill slutligen endast erinra, att jag har ju redan i mitt första anförande principiellt ställt mig på den ståndpunkten, att jag vid intagandet av min ståndpunkt icke velat göra någon som helst skillnad mellan den civila och den militära personalen. Vad därför herr Carl Persson anförde i detta hänseende träffar mig icke alls i trots av alla de instämmanden, han fick rörande sitt angrepp mot mig. Jag tillbakavisar den insinuation, som låg i herr Carl Perssons anförande, och jag gör det med all den indignation jag är mäktig åstadkomma.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Bara ett par ord! Den föregående talaren har pekat på statsrådets yttrande att vi skulle sett saken ur statsutskottssynpunkt. Det är riktigt, att vi så gjort, men då skulle jag vilja fråga: ha herrarna, som yrkat, att 4 miljoner avsättas för ifrågavarande ändamål, icke sett denna sak ur en synpunkt som är fullständigt främmande för gammal god tradition inom statsutskottet, nämligen att dessa tjänstemän böra behandlas med större välvilja än tjänstemän i allmänhet? Ty är det så, att statsutskottssynpunkten är den att dessa medel icke böra avsättas, men man gör det i alla fall, då måste man ovillkorligen säga, att detta har sin grund i en större välvilja mot dessa tjänstemän än mot andra. Och detta vill jag för min del icke vara med om.

Nu har det sagts av herr Vahlquist, att levnadsförhållandena för officerare äro dyrare än för civila tjänstemän. Detta har nog herr Vahlquist rätt i, men varpå beror detta? Det beror, såvitt jag kan förstå, därpå, att kårandan bland officerarna är sådan, att de vilja flyta ovanpå i sällskapslivet och förresten i allt övrigt. De äta på de finaste restauranger och de resa i högsta klass å järnväg. Överallt vilja officerarna vara förmer än andra. Detta blir dyrbart och kräver stora utgifter särskilt för dem, som ha små inkomster.

Det kom för några år sedan en löjtnant till en järnvägsstation och skulle lösa biljett; det fattades honom i priset för andraklass biljett 50 öre. I stället för att köpa biljett till tredje klass, som vem som helst av oss skulle ha gjort, lånte han beloppet av en bakom stående lärarinna. Lärarinnan åkte tredje klass. Löjtnanten gav sig aldrig tillkänna och återbetalte icke lånet.

Jag vill naturligtvis icke säga, att alla officerare äro lika, men jag tycker det är en förvänd kastanda, som kräver resa på andra klass även om pengarna skola lånas och aldrig återbetalas. Kastandan förbjuder dem att besöka enklare restauranger, de träffas endast på de finaste. Denna förvända uppfattning om vad deras stånd kräver påkallar större utgifter för dem än för civila medborgare, och så länge denna uppfattning gör sig gällande tycker jag, att man icke bör jämra sig så förfärligt mycket för officerarnas små löner.

Jag erkänner, att underofficerskåren är för lågt avlönad. Jag erkänner också, att vissa av de lägre officerarna ha det för knappt, men icke kan man säga, att officerskåren i sin helhet är för lågt avlönad. Om jag tänker t. ex. på presidenten i Svea hovrätt och jäm-

för honom med en fördelningschef här i Stockholm, så har den förre en avlöning av 12,000 kronor och för den senare begäres en lön på nära 13,000 kronor. Det är ofattbart för mig, varför den senare skall ha mer. Nog får man väl säga, att presidenten i Svea hovrätt är en lika fin karl och lika duktig och har lika stort ansvar som chefen för en arméfördelning. Jag kan då icke finna, varför den senare skall ha mera betalt.

Ang. provisoria löneregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.

(Forts.)

När man kommer med sådana krav, så vilja vi icke vara med, åtminstone vill icke jag det. Och så kräver man, att det skall avsättas medel för nästa år. Vi vilja pröva denna fråga, när den återkommer, och är det så, att vissa tjänstemän inom kåren behöva löneförbättring, så kommer den säkerligen att få sådan, men att nu avsätta pengar på förhand, det måste man väl ändå säga är att behandla denna kår på ett anmärkningsvärt undantagssätt.

Det är ur dessa synpunkter som jag, herr talman, ber att få vidhålla mitt yrkande och således hemställa om bifall till reservationen.

Herr *Olofsson* i Digernäs instämde häruti.

Herr *Ekman*: Herr talman! Den siste ärade talaren, min kamrat från utskottet, lade icke byråkratiska skäl till grund för att han ställde sig på reservanternas sida, utan han anförde några exempel på vad han ville klandra hos officerarna. Jag var emellertid glad höra att han ej ville döma officerarna i allmänhet efter dessa exempel. Han tillät sig emellertid säga, att det går icke an för officerare att äta annat än på de allra finaste restaurangerna. Jag vill då säga den ärade talaren, att jag känner en hel del officerare, vilkas ekonomiska ställning är sådan, att de sannerligen icke ha råd att gå på de finaste restauranger, om de över huvud gå på någon restaurang alls.

Det var emellertid icke för att säga detta, som jag begärde ordet, utan därför att under debatten upprepade gånger gjorts invändning ur budgetteknisk synpunkt mot det förslag, som statsutskottet framlagt. Herr *E. A. Nilson* vet mycket väl, att ett förslag i samma riktning som det, som statsutskottets majoritet nu avgivit rörande officerarnas löner, ingalunda skolat kunna lända till avhjälpande av de olägenheter, som man önskat avhjälpa rörande vissa personer som på grund av militärtjänst ej kunnat fullgöra sin skatteplikt. Vad som i nu föreliggande utlåtande föreslagits har avsetts för nästkommande år, och det skulle sålunda icke kunnat inverka på röst-rätten vid innevarande års val. Ur budgetteknisk synpunkt vill jag säga, att den omständigheten, att det här är fråga om en ny sak, är väl icke något som ensamt bör vara avgörande. Jag känner tillräckligt mina vänner herrar *Eriksson* i Grängesberg och *E. A. Nilson* för att veta, att de icke äro rädda för något nytt, om detta är bra. Ur budgetteknisk synpunkt låter sig emellertid statsutskottets förslag mycket väl försvaras. Rubriken kapitalökning är den enda rubrik, som finnes i budgeten, som är användbar i detta fall, och man får icke fästa sig alltför mycket vid ordet *ökning* i ordet kapi-

Ang. provisoriska löneregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.

(Forts.)

talökning. I statsutskottets förslag 201 föreslås avsättning till kapitalökning för vissa kassaförstärkningar, som vi nog få erkänna ingalunda äro någon kapitalökning utan en verklig kapitalminskning, men det finnes ingen annan rubrik, som kan användas. Det föreliggande beloppet skulle upptagas som kapitalökning i nästkommande års stat men avsättas redan nu, så att det då må finnas att disponera.

Jag har endast velat nämna detta för att belysa frågan ur budgetteknisk synpunkt.

Med herr Ekman förenade sig herr *Vahlquist*.

Herr *Liljedahl*: Herr talman! Herr Eriksson i Grängesberg berättade en historia om en löjtnant vid en biljettlucka. Men då vill jag fråga: är det rätt att för denne löjtnants skull en hel kår av officerare och underofficerare skall bli lidande? Herr Eriksson i Grängesberg ansåg, att det var typiskt för officerare, att de icke resa i tredje klass. Med anledning därav ber jag få nämna att när jag förra året på sommaren låg i skjutskola på Rosersberg, så funnos där 70 eller 80 officerare, och de allra flesta av dem åkte i tredje klass, när de gjorde sina resor till Stockholm. Själv åker jag så gott som alltid i tredje klass, och jag känner många av mina kamrater, som också göra det.

Vad underofficerare beträffar, så yttrade herr Nilson i Örebro: vi äro ju alla överens om att förbättra underofficerarnas ställning, och därför behöver icke herr Liljedahl debattera den punkten. Jo, herr Nilson, det är just den punkten, som är den avgörande. Frågan är, om vi anse, att officerare och underofficerare böra vänta ända till 1919 eller om vi skola skaffa dem hjälp redan 1918, såsom utskottet föreslagit. Det är den frågan, det gäller.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr *Pålsson*: Herr talman! Herr Persson i Stallerhult har ju påvisat, att när det varit fråga om föregående löneregleringar, dessa i enstaka fall beviljats med retroaktiv verkan. Dessa ha dock tills dato varit rena undantagsfall, där löneregleringen legat klart utredd och ansluten till andra ämbetsverk. Här är det rena motsatsen. Förestående lönereglering har ej passerat löneregleringskommittén och ansluter sig icke på önskvärd sätt till lönetyper vid civila ämbetsverk. Den är uppgjord på fri hand av militärerna själva och gynnar de högre befälsgraderna. Underbefäls- och de lägre befälsgraderna tarva en god lönereglering. Här är ingen god sådan, och fara föreligger att om dessa 4 miljoner anslås, vinnes ingen bra reglering.

Skulle den retroaktiva formen genom dagens beslut fastslås kan man knappast i framtiden tala om denna form av beslut som undantag. Den blir regel och kan som sådan åberopas vid samtida regleringar liksom herr Carl Persson gjort nu, och samtidigt förlorar riksdagen sitt grepp om löneregleringsfrågan i fråga om dess enhet-

lighet. Från denna synpunkt kommer jag sålunda att biträda vad reservanterna föreslagit i frågan.

Men det är från en annan synpunkt, som jag likaledes kommer att yrka avslag. Jag frågar: äro vi säkra på att få en löneroglering i den form, som statsutskottet enat sig om, ifall vi redan i år avsätta 4 miljoner kronor till ett löneförslag med retroaktiv verkan? Det är svårt att veta. Jag tänker mig, att man nästa år kommer att framlägga ungefär ett sådant förslag som det nu framlagda. Riksdagen och särskilt dess andra kammare vill nog stå fast vid vad statsutskottet i sitt utlåtande föreslagit. Men då 4 miljoner kronor redan äro beviljade, blir det svårt att afslå. Ett av de villkor som ett enigt statsutskott anser böra fyllas vid denna reglering, är att ålderstillägg bör införas vid det militära i likhet med vad som redan finnes i de civila ämbetsverken. Detta för att giva rättvisa åt tjänsteinnehavarna vid de regementen, där befordringarna till högre grad går betydligt långsammare än vid andra. Huru nå detta villkor, om summan redan nu beviljas? Krigstidshjälpen kommer naturligtvis under 1918 de militära befattningshavarna till del lika som de civila.

Av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas avslagsyrkande.

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet Åkerman: Herr talman! Med anledning av vad den siste ärade talaren uttalade, vill jag erinra honom om, att hans excellens herr statsministern har utlovat att låta verkställa en ny utredning om en löneroglering, och att han också uttryckligen betonat, att vid denna utredning skall fästas avseende vid vad statsutskottet uttalat. I det yttrande, som jag hade, tillade jag, att vid denna utredning naturligtvis skulle fästas tillbörligt avseende vid vad herr E. A. Nilson i Örebro framhållit. Det måste ju upptagas nästan såsom en brist på förtroende för regeringen att på detta sätt efter de bestämda uttalanden, som gjorts både av hans excellens herr statsministern och av mig, säga, att kammaren icke kan förvänta, att de synpunkter, som statsutskottet uttalat, skola bliva beaktade. Jag tror, att den siste ärade talaren, om det lyckas regeringen att få de utredningsmän, som den tänkt sig, skall finna, att det är personer, som med oväld och opartiskhet gå till sitt arbete, och att om de vid den blivande lönerogleringen icke kunna följa de anvisningar, som nu lämnats, detta icke beror på, att de icke öfvervägt och utrett, vad som nu uttalats, utan på de svårigheter, som uppresas sig mot ett förverkligande av de antydda kraven.

Herr Pålsson: Herr talman! Jag skall endast säga ett par ord. Det är ju ändå så, att tiden till den 1 maj nästa år försvinner ganska hastigt, och så upptagna som vederbörande äro av andra ärenden, blir det kanske icke så lätt att få saken ordnad till dess. Jag tvivlar icke alls på, att regeringen vill göra sitt allra bästa, men det kan hända, att tiden icke räcker till, ty det drar tid

Ang. provisoria lönerogleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.
(Forts.)

Ang. provisio-
riska lönereg-
leringar för
viss till lant-
försvaret och
marinen
hörande per-
sonal.
(Forts.)

innan löneregleringsnämnden och de andra myndigheterna, som skola höras, hunnit avgiva sina yttranden. Det är dessa farhågor, som bestämt min ståndpunkt i denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr C. G. Ekman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herr Asplund m. fl.; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 192, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Asplund m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 68 ja, men 97 nej; och hade kammaren alltså bifallit den av herr Asplund m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 3.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 64, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1918 m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt samt beslöt iägga den av utskottet gjorda anmälan till handlingarna.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,44 e. m. för att åter sammanträda kl. 8 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.